

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาถือเป็นประธานในคดี มิได้เป็นวัตถุหรือกรรมในคดีเหมือนดังเช่นระบบการดำเนินคดีอาญาในอดีตที่ใช้ระบบไต่สวน ซึ่งเป็นระบบการดำเนินคดีที่ใช้วิธีการทารุณโทษร้ายกระทำต่อตัวผู้ถูกกล่าวหาในการค้นหาความจริงอันเป็นการคุกคามสิทธิเสรีภาพของตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาอย่างร้ายแรง

เมื่อผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาถือเป็นประธานในคดีแล้ว การปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาถือเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ต้องได้รับความคุ้มครองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)¹ โดยสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา

¹ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

ขอ 3. ทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งตัวตน

ขอ 5. บุคคลใดๆ จะถูกทรมานหรือได้รับผลปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ฝืดเคืองหรือด่าซ้ำไม่ได้

ขอ 7. ทุกคนเสมอกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ

ขอ 9. บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้

ขอ 10. ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระ และเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและผู้กระทำผิดอาชญาใดๆ ที่ตนถูกกล่าวหา

ขอ 11. (1) ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ามีความผิดทางอาชญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผยซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี

(2) จะถือบุคคลใดๆ ว่ามีความผิดทางอาญาเนื่องด้วยการกระทำหรือละเว้นใด ๆ อันมิได้จัดเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะใดกระทำการนั้นขึ้นไม่ได้และจะลงโทษอันหนักกว่าที่ใช้อยู่ในขณะที่ใดกระทำความผิดทางอาชุนั้นไม่ได้

ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ สิทธิที่จะให้การแก้ไขข้อกล่าวหาที่เจ้าพนักงานผู้จับกุมหรือพนักงานสอบสวนแจ้งให้ทราบ ซึ่งการที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาจะให้การแก้ไขข้อกล่าวหาได้อย่างถูกต้องว่าตนจะให้การรับสารภาพหรือให้การปฏิเสธนั้น เจ้าพนักงานผู้จับกุมหรือพนักงานสอบสวน ต้องดำเนินการแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหารับทราบโดยถูกต้องและเป็นไปตามกฎหมาย และอย่างน้อยผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาจะต้องเข้าใจถึงความหมายและสาระสำคัญของข้อกล่าวหาดังกล่าวด้วย และหากไม่มีการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบเลย ผลก็คือ พนักงานสอบสวนย่อมไม่มีอำนาจสอบสวนในความผิดอาญาตามข้อหาที่นั้น และพนักงานอัยการย่อมไม่มีอำนาจฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาลในความผิดอาญาข้อหาดังกล่าวต่อศาลได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ซึ่งเคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาตัดสินเกี่ยวกับกรณีเช่นนี้ไว้แล้ว ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1250/2521²

นับตั้งแต่ประเทศไทยประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477 บทบัญญัติดังกล่าวมิได้มีการบัญญัตินิยามศัพท์ของคำว่า “ข้อหา” หรือ “ข้อกล่าวหา” เอาไว้แต่อย่างใด แต่มีปรากฏคำว่า “ข้อหา” อยู่ในบทบัญญัติ มาตรา 134 ซึ่งเป็นกระบวนการในชั้นสอบสวน โดยมีสาระสำคัญว่า เมื่อผู้ต้องหาถูกจับกุมมาส่งหรือเข้ามอบตัวต่อพนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อ นามสกุล อายุ อาชีพ ที่อยู่ ฯลฯ แล้วแจ้งข้อหาให้ทราบ ซึ่งในทางปฏิบัติการแจ้งข้อหาของพนักงานสอบสวนตามบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นคือการแจ้งฐานความผิดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาหรือพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา ซึ่งการแจ้งข้อหาในลักษณะดังกล่าวถือได้ว่าเป็นกรณีที่รัฐมิได้ปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาอย่างเพียงพอ เนื่องจากผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาย่อมไม่สามารถเข้าใจความหมายของข้อหาที่พนักงานสอบสวนแจ้งให้ทราบได้ เพราะถ้อยคำที่เป็นข้อหาที่นั้นเป็นภาษาทางกฎหมาย ซึ่งประชาชนธรรมดาที่มิได้มีความรู้ในทางกฎหมายหรือเข้าใจกฎหมายมาก่อนย่อมไม่สามารถเข้าใจความหมายของข้อกล่าวหาหรือข้อหาได้อย่างถูกต้องเพื่อที่ตนจะให้การรับสารภาพหรือให้การปฏิเสธต่อไป ตัวอย่างเช่น พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา นาย ก. ว่ากระทำผิดในข้อหารีดเอาทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 338 แต่นาย ก. ไม่เข้าใจความหมายของการ

² คดีนี้ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า ความผิดตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนฯ พ.ศ. 2499 มาตรา 42 นั้น พนักงานสอบสวนมิได้แจ้งข้อหาให้จำเลยทราบ ถือว่าไม่มีการสอบสวนความผิดฐานนี้ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 120 พิพากษายกฟ้อง ซึ่งศาลฎีกาเห็นฟ้องด้วยและพิพากษายืนตามศาลชั้นต้น

กระทำความผิดว่า รีดเอาทรัพย์สิน คือ การกระทำในลักษณะเช่นไร ดังนั้น ไม่ว่า นาย ก. จะให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธในข้อหาดังกล่าว ย่อมเห็นได้ว่ามิได้อยู่บนพื้นฐานของการปกป้องคุ้มครองสิทธิของนาย ก. ในฐานะที่เป็นผู้ถูกกล่าวหาแต่อย่างใด ซึ่งการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนเพียงเพื่อให้เป็นไปตามขั้นตอนที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในลักษณะเช่นนี้ จึงไม่สอดคล้องกับแนวความคิดในเรื่องระบบการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบัน ที่ถือว่า ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาเป็นประธานในคดี ที่ต้องให้ความคุ้มครองและปกป้องสิทธิต่างๆ ของบุคคลดังกล่าว ตั้งแต่แรกที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และจะต้องคุ้มครองดูแลสิทธิดังกล่าวไปจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาลงโทษบุคคลนั้น

ปัญหาการที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาไม่เข้าใจความหมายหรือสาระสำคัญของข้อหาที่พนักงานสอบสวนแจ้งให้ทราบดังกล่าว ได้นำมาสู่การแก้ไขบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปี พ.ศ. 2547 โดยมีการแก้ไขมาตรา 134 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการแจ้งข้อหาโดยมีสาระสำคัญว่า ภายหลังจากที่พนักงานสอบสวนได้ซักถามประวัติส่วนตัวของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาแล้ว ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดแล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ นอกจากนี้ ยังได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการแจ้งข้อหาเพิ่มขึ้นในกระบวนการขึ้นจับกุมไว้ในมาตรา 83 โดยมีสาระสำคัญว่า ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับ ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบและแสดงหมายจับ (ถ้ามี) ต่อผู้ถูกจับด้วย ซึ่งในอดีตก่อนมีการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าว การจับกุมผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาในประเทศไทย หากเจ้าพนักงานหรือราชกรเป็นผู้ทำการจับ ไม่จำเป็นต้องแจ้งข้อหาแก่ผู้ถูกจับแต่อย่างใด อันแสดงให้เห็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้ รัฐมุ่งที่จะปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหามากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา

อย่างไรก็ดี แม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องการแจ้งข้อหาหรือข้อกล่าวหาดังที่กล่าวมาในวรรคก่อน แต่ยังคงไม่มีการให้นิยามความหมายของคำว่า “ข้อหา” หรือ “ข้อกล่าวหา” ให้ชัดเจนว่าต้องการให้การแจ้งข้อหาหรือข้อกล่าวหานั้นหมายความถึงอะไร เช่น หมายถึง การแจ้งตัวฐานความผิดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาหรือตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาอื่นๆ หรือหมายถึงการแจ้งทั้งข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำผิดของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาประกอบกับตัวฐานความผิด

แม้ว่าจะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องเกี่ยวกับการแจ้งข้อหาหรือข้อกล่าวหาแล้วก็ตาม แต่ก็มิได้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติมากขึ้น เนื่องจากบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นเจ้าพนักงานผู้จับกุม พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล ยังคงตีความความหมายของการแจ้งข้อกล่าวหาหรือข้อหาแตกต่างกันไป เช่น

ในการดำเนินคดีอาญาเรื่องหนึ่ง พนักงานสอบสวนได้แจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดแล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ จึงทำสำนวนเสนอพนักงานอัยการเพื่อส่งฟ้องคดี แต่ในชั้นพิจารณาของพนักงานอัยการ พนักงานอัยการเห็นว่าตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นผู้ต้องหาได้กระทำความผิดมากกว่าข้อหาที่พนักงานสอบสวนแจ้งไว้ จึงมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนไปดำเนินการแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาเพิ่มเติม เช่นนี้ การแจ้งข้อหาเพิ่มเติมแก่ผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนดังกล่าวจำเป็นต้องแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดซ้ำอีกครั้งหนึ่งแล้วจึงแจ้งข้อหาใหม่ทั้งหมดหรือไม่ และหากพนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาเพิ่มเติมแก่ผู้ต้องหาโดยมิได้แจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำแก่ผู้ต้องหาเพราะเห็นว่าเป็นขั้นตอนที่ได้เคยทำไว้แล้ว จะทำให้กระบวนการแจ้งข้อหาเพิ่มเติมนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

หรือในกรณีที่พนักงานสอบสวนแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำความผิดครบถ้วนถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดและแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาให้ทราบแล้ว แต่พนักงานสอบสวนปรับบทกฎหมายในฐานความผิดไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เช่นนี้ ในชั้นพิจารณาของพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจำเป็นต้องมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาที่ถูกต้องแก่ผู้ต้องหาเสียก่อนแล้วจึงดำเนินการฟ้องคดีผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาล หรือพนักงานอัยการสามารถปรับฐานความผิดที่ถูกต้องแล้วมีคำสั่งฟ้องคดีผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาลไปได้โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งข้อหาที่ถูกต้องแก่ผู้ต้องหาอีก เพราะถือว่าพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการแจ้งข้อหาตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ครบถ้วนแล้ว

นอกจากนี้ ในชั้นพิจารณาคดีของศาล หากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำฟ้องของพนักงานอัยการ ซึ่งน่าจะเรียกได้ว่าเป็นข้อหาในชั้นพิจารณานั้นสามารถอธิบายได้ถึงรายละเอียดของการกระทำที่เป็นความผิดของจำเลยตามข้อหาที่แจ้งไว้ แต่คำขอท้ายฟ้องของพนักงานอัยการระบุฐานความผิดที่ขอให้ลงโทษไม่สอดคล้องกับการกระทำความผิด โดยปกติแล้ว ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา จะถือว่าเป็นเรื่องที่โจทก์ (พนักงานอัยการ) มิได้กล่าวหรือขอมาในฟ้องหรือเป็น

กรณีที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษแล้วพิพากษายกฟ้องโจทก์ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 2624/2541³ แต่หากพิจารณาในมุมมองที่ถือว่า รายละเอียดข้อเท็จจริงแห่งการกระทำผิดในคำฟ้อง คือ ข้อหาในชั้นพิจารณา และโจทก์สามารถนำสืบได้ตามข้อเท็จจริงเช่นว่านั้นแล้ว จะถือว่าเป็นกรณีที่ศาลสามารถพิพากษาลงโทษจำเลยในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่พิจารณาได้ความ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคท้าย ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 772/2534⁴ ได้หรือไม่

ซึ่งในเรื่องการแจ้งข้อหานี้มีหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องดังกล่าว คือ “หลักฟังความทุกฝ่าย” (audiatur et altera pars) ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่มีที่มาจากหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในระบบการดำเนินคดีอาญาและศาลผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทจะต้องรับฟังข้อเท็จจริงจากคู่ความทั้งสองฝ่าย และให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่จะให้การแก้ข้อหาเพื่อต่อสู้คดีและเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐจะต้องแจ้งข้อหาให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาทราบอันถือเป็นการสร้างหลักประกันในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแก่ผู้ถูกกล่าวหา

³ โจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยร่วมกันบุกรุกในเวลากลางคืน แต่ไม่ได้ขอให้ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 365 ดังนั้นศาลจะลงโทษตามมาตรา 365 ไม่ได้เพราะโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 365 สูงกว่ามาตรา 364 เป็นการเกินคำขอต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคหนึ่ง

⁴ โจทก์กล่าวในฟ้องว่า จำเลยลักทรัพย์ของผู้เสียหายในเคหสถานในเวลากลางคืนโดยเข้าทางช่องทางซึ่งทำขึ้นโดยไม่ได้จำนงให้เป็นทางคนเข้าโดยไม่ได้รับอนุญาตอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 335(1)(4)(8) การเข้าไปในเคหสถานโดยไม่ได้รับอนุญาตถือได้ว่าเป็นการเข้าไปในเคหสถานโดยไม่มีเหตุอันสมควรนั้นเองความผิดฐานลักทรัพย์ในเคหสถานจึงเป็นความผิดที่รวมการกระทำผิดฐานบุกรุกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 364 อยู่ด้วยในตัว แม้โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์ในเคหสถานในเวลากลางคืน แต่เมื่อข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยกระทำผิดฐานบุกรุกในเวลากลางคืน จึงไม่ใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษจำเลยฐานบุกรุกในเวลากลางคืน ดังนั้น ศาลลงโทษจำเลยฐานบุกรุกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 365(3) ประกอบมาตรา 364 ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคท้าย

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทย ที่เกี่ยวกับเรื่องการแจ้งข้อหา นั้น เห็นได้ว่าให้ความสำคัญกับเรื่องการแจ้งข้อหาอยู่พอสมควร ทั้งนี้ ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7888/2549 ซึ่งวินิจฉัยว่า ในกรณีการกระทำความผิดกฎหมายหลายบทหรือหลายกรรมต่างกัน พนักงานสอบสวนหาจำต้องระบุถึงกฎหมายที่เป็นความผิดทุกบทมาตราหรือทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไม่ แต่เมื่อได้แจ้งข้อหาอันเป็นหลักความผิดทั่วไปแล้ว ก็ไม่จำต้องแจ้งข้อหาความผิดอันเกี่ยวพันกันด้วยอีก พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจสอบสวนความผิดทุกข้อหาได้⁵ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่า ศาลฎีกาวินิจฉัยตีความกรณีดังกล่าวข้างต้นโดยให้ความสำคัญว่า การแจ้งข้อหา คือ การแจ้งข้อเท็จจริงที่เป็นรายละเอียดแห่งการกระทำผิด มิใช่การแจ้งฐานความผิดที่ประสงค์จะลงโทษ จึงดูเหมือนว่าการแจ้งข้อหาของพนักงานสอบสวนนั้นไม่จำเป็นต้องแจ้งฐานความผิดให้ถูกต้องครบถ้วน เพียงแต่แจ้ง

⁵ คำพิพากษาได้วินิจฉัยเป็นแนวต่อกันมา เช่น

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7568/2546 วินิจฉัยว่า การแจ้งข้อหา หาได้หมายความว่า พนักงานสอบสวนจำต้องแจ้งข้อหาทุกกระทงความผิดที่เกี่ยวกับการกระทำอันเดียวกันไม่
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7628/2541 วินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ที่บังคับให้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบเจตนารมณ์ก็เพื่อให้ผู้ต้องหาทราบว่าการกระทำของผู้ต้องหาเป็นความผิด และเพื่อให้ผู้ต้องหาเข้าใจถึงการกระทำของตนโดยไม่ต้องระบุอ้างถึงตัวบทกฎหมายที่กระทำผิด และในกรณีที่การกระทำนั้นผิดกฎหมายหลายบทหรือหลายกรรมต่างกันก็ตาม พนักงานสอบสวนก็หาจำต้องระบุถึงกฎหมายที่เป็นความผิดทุกบทมาตราหรือทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไม่ แต่เมื่อได้แจ้งข้อหา อันเป็นหลักความผิดทั่วไปแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องแจ้งข้อหาความผิด อันเกี่ยวพันกันด้วยอีก พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจสอบสวนความผิด ทุกข้อหาได้
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1347/2536 วินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 กำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาเพื่อประสงค์ให้ผู้ต้องหาทราบว่าการกระทำของผู้ต้องหาเป็นความผิด และให้ผู้ต้องหาเข้าใจถึงการกระทำของผู้ต้องหาซึ่งเป็นความผิดโดยไม่ต้องระบุตัวบทกฎหมายที่ผู้ต้องหากระทำผิด ในกรณีการกระทำกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบทที่ไม่ต้องระบุกฎหมายที่เป็นความผิดทุกบททุกมาตรา หากได้แจ้งข้อหาอันเป็นหลักความผิดทั่วไปแล้วไม่จำเป็นต้องแจ้งข้อหาความผิดอันเกี่ยวพันกันด้วย พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจสอบสวนได้ทุกข้อหา

ข้อเท็จจริงที่เป็นรายละเอียดแห่งการกระทำความผิดก็เพียงพอที่จะถือว่าการแจ้งข้อหา นั้นชอบด้วยกฎหมายแล้ว

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลในทางกฎหมายของการแจ้งข้อหาตามที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ.2547 ซึ่งกำหนดไว้แตกต่างจากเดิมว่า ภายหลังจากที่ได้มีการแก้ไขบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวมาเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว การแก้ไขเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมหรือไม่ อย่างไร การตีความในทางปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องการแจ้งข้อหาหรือข้อกล่าวหาของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมมีความแตกต่างไปจากในอดีตหรือไม่ และการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องการแจ้งข้อหาหรือข้อกล่าวหาดังกล่าว ในความเป็นจริงแล้วสามารถแก้ไขปัญหาการไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้หรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อนำมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการและขั้นตอนในการแจ้งข้อกล่าวหาของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และการพิจารณาพิพากษาของศาลอันเนื่องมาจากการแจ้งข้อกล่าวหาที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมาย เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นไปในแนวทางเดียวกันสำหรับการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ และเพื่อให้เกิดข้อพิจารณาว่า สมควรที่จะมีการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้มีการนิยามความหมายของคำว่า “ข้อหา” หรือ “ข้อกล่าวหา” ให้ชัดเจนหรือไม่

นอกจากนี้ ผู้ศึกษายังประสงค์ที่จะศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมและผลกระทบต่อ การดำเนินคดีอาญาในชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณา รวมทั้งคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาในปัจจุบันอันเป็นผลมาจากการแจ้งข้อหา (ที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นในเรื่องขั้นตอนและวิธีการในการแจ้งข้อหาข้างต้น) ว่าการแจ้งข้อหาในลักษณะเช่นใดส่งผลกระทบต่อในแง่มุมเช่นไร ต่อบุคคลใดบ้าง หรือต่อกระบวนการยุติธรรม ชั้นต่างๆ อย่างไร

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

วัตถุประสงค์ในการศึกษา ได้แก่

- เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงแนวทางการนำกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการแจ้งข้อหา ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2547 ไปใช้ในการแจ้งข้อหาในทางปฏิบัติเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาในกระบวนการยุติธรรมได้มากขึ้นกว่ากฎหมายเดิมที่มีอยู่จริงหรือไม่

- เพื่อนำเสนอปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งข้อหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและศาล
- วิเคราะห์ผลดีและผลเสียของการตีความการแจ้งข้อหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งผลของการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการแจ้งข้อหาดังกล่าวข้างต้น
- เพื่อนำเสนอความเห็นเกี่ยวกับการแจ้งข้อหาตามกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายในเรื่อง หลักฟังความทุกฝ่ายว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกันหรือไม่ เพียงใด
- วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม และผลกระทบต่อ การดำเนินคดีอาญาในชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณา รวมทั้งคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาในปัจจุบันอันเป็นผลมาจากการแจ้งข้อหา

3. ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาเกี่ยวกับการแจ้งข้อหาในกระบวนการวิธีพิจารณาของประเทศไทยตั้งแต่มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประกาศ พ.ศ. 2478 จนถึงปัจจุบัน ตลอดจนผลกระทบ ปัญหา และข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว รวมทั้งกฎหมายของต่างประเทศทั้งในระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์ ที่มีการบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการแจ้งข้อหาไว้

ทั้งนี้ การศึกษาจะเป็นการศึกษาเนื้อหาและข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในทางปฏิบัติ รวมทั้งตามหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย กฎหมายต่างประเทศที่บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการแจ้งข้อหา ตลอดจนศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ เว็บไซต์ บทความ คำพิพากษาและรายงานการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งใช้การสัมภาษณ์บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมผู้ใช้กฎหมายในทางปฏิบัติซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการแจ้งข้อหาเป็นข้อมูลประกอบการศึกษา

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้เขียนมีความมุ่งหวังว่า ในการศึกษาและการวิเคราะห์ ประเด็นเรื่องข้อหาและการแจ้งข้อหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในกระบวนการ

ยุติธรรมครั้งนี้จะได้นำเสนอให้เห็นถึงประเด็นปัญหาของวิธีการและขั้นตอนของการแจ้งข้อหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ และเมื่อได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการแจ้งข้อหาเมื่อปี พ.ศ. 2547 แล้ว การแก้ไขดังกล่าวได้ช่วยบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่ เพียงใด รวมทั้งพิจารณาว่า การแจ้งข้อหาของประเทศไทย ณ ปัจจุบันได้ให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้ได้รับความเป็นธรรม ตามหลักฟังความทุกฝ่าย อย่างเพียงพอหรือไม่ เพียงใดและยังชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม และผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาในปัจจุบันอันเป็นผลมาจากการแจ้งข้อหา ทั้งนี้ ผู้เขียนหวังว่า เมื่อเราเห็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการแจ้งข้อหาซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการดำเนินคดีอาญา ที่แม้ว่าจะได้มีการแก้ไขกฎหมายในเรื่องดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่การแก้ไขกฎหมายเช่นว่านั้นได้สร้างหรือให้ความคุ้มครองแก่ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาอย่างเพียงพอจริงๆ ในทางปฏิบัติหรือไม่ ดังนั้น การศึกษาและวิเคราะห์นี้จะนำไปสู่การตีความ หรือสร้างบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อให้มีขั้นตอนหรือกระบวนการแจ้งข้อหาที่ชัดเจนและเหมาะสมกับสภาพสังคมของประเทศไทย และนำไปสู่การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญาเกี่ยวกับเรื่องการแจ้งข้อหาเพื่อให้เป็นเครื่องมือที่ใช้องรับการแก้ปัญหาในเรื่องดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ